

Magasin

Stavanger Aftenblad

De nyttige

Et liv i stolthet

Svein Ove Høyland er en viktig brikke i Sandnes Pro-Service. 47-åringen sørger for at toaletter, håndvasker, trapper og gulv er skinnende rene.

Hvordan måle lykke?
Hva gir glede
og stolthet?
Hva er
et meningsfullt liv?
Svein Ove, Hege,
Ole Jørgen og Dag
har svarene.
Men i fjor følte
plutselig også deres
tilværelse utrygg.

Rundt halsen henger nøkkelen han låser opp tørke- og toalettppapirholderne med.

Anders Minge

Tekst og foto
anders.minge@aftenbladet.no

Svein Ove Høyland rister lett på sprayflasken – sikter – og presser peke- og langfinger bestemt rundt avtrekkeren. Pzzz! Pzzz! Pzzz!
Vaskemiddelet daler som duskregn ned i trappetrinnene. Så henter han vaskekosten, fester moppen og går systematisk til verks. Fram og tilbake. Fram og tilbake. Plutselig stopper han. Blir helt stille. Sekundene føles som minutter. 47-åringen retter på brillene. Stirrer ned. Sjekker. Der. DER!
Støv og grus fra Hanas regnfulle asfalt har klisset seg til skosåler og sluppet taket akkurat her – i hans trapp!
I tillegg har dritten gjemt seg for moppen. Men møkk lurar ikke en gammel ringrev i vaskefaget.

Høyland kjenner alle triksene. Elegant sveiper han over én siste gang. Verket er fullbyrdet.

Svein Ove Høyland – drit og lort: 1-0.
– Tenk hvis folk kommer på besøk – og blir møtt av en skitten trapp! Ikke bra! Trappen skal være skinnende ren. Og den jobben fikser jeg.

Jobben – viktigst av alt

Høyland har jobbet i Sandnes Pro-Service siden han var 18 år. Hver dag har vært et eventyr.

Kollegene har aldri sett ham sur eller sint. En evig optimist, Hana-gutt og fotballfanatiker. Nevn Viking eller Sandnes Ulf – og du får en leksjon i resultater, spillere og ikke minst hvilket potensial klubbene ikke har utnyttet.

Han savner Viking-spillerne Kristian Thorstvedt og Zlatko Tripić.

Synes Bjarne Berntsen har vært en strålende trener for de mørkeblå.

Gliser av minnene etter trenerlegenden Benny Lennartsson.

Grubler på hvor mye kjeft spillerne fikk av Sandnes Ulfs trener Steffen Landro da laget tidligere i sesongen tapte den ene kampen etter den andre.

Men jobben er limet i livet. Hver dag i snart 30 år har han møtt trofast opp klokken halv åtte og tuslet hjemover i tretiden.

I juni i fjor fikk Høyland et varsel om at livet ikke alltid går på skinner.

Rådmannen i Sandnes kommune hadde nytt å komme med. Kommunen måtte spare 300 millioner kroner. 650.000 kroner skulle barberes bort fra Sandnes Pro-Service. Forslaget var å kutte tre VTA-plasser (varig tilrettelagt arbeid). Ni av Svein Ove Høylands kolleger kunne mistet jobben.

Det ble ramaskrik. Etter at Aftenbladet og Sandnesposten omtalte saken, kokte sosiale medier over. Folk var oppgitt, enkelte rasende.

Politikerne fant andre måter å kutte kostnader på. I egen lønn. Stanley Wiraks ordførerlønn ble redusert med 100.000 kroner, de øvrige politikerne gikk ned fem prosent hver. Arbeidsplassene på Sandnes Pro-Service ble skjermet.

Usikkerheten brant seg fast

Høyland husker godt de nervøse dagene. Husker

usikkerheten, tankene om hvem som kanskje måtte slutte, hva som ville skje framover, hva framtiden ville bringe.

I mars fikk han føle hva en jobb å gå til betyr for et menneske. Koronasituasjonen gjorde at også Sandnes Pro-Service stengte. De ansatte ble permittert, også de som holder bygget rent.

– Jeg var veldig mye hjemme og kjedet meg. Hadde lite å gjøre, savnet voldsomt å gå på arbeid. Så tenkte jeg mye, om jeg ville få komme tilbake.

Enkelte dager gikk han tur, andre fant han fotballen – driblet, tok noen skudd på mål. Hana IL, klubben han spiller for, hadde tatt pause, slik også resten av samfunnet hadde gjort.

– Husk å sprite hendene!

Høyland gir ikke rom for diskusjon. Noen ny nedstenging vil han ikke ha noe av. Sandnes Pro-Service har ikke hatt koronasmitte – og skal helst unngå den i framtiden også.

Trappen skinner. Høyland rusler videre inn i bygget du må være lommekjent for å finne fram i. På ryggen av fleeejakken lyser stoltheten i bokstaver: «Team Vask – reint og fint». Teamet sørger for at Sandnes Pro-Service holder bygget velstelt uten

behov for å leie rengjøringshjelp utenfra. Amanda Dirdal har vært hans faste makker i halvannet år. De er samkjørte.

Kollegene har konkrete oppgaver – så støtter de hverandre hvis den ene trenger en hjelpende hånd. Også denne dagen skal de innom nærmere 20 toaletter, en haug med vasker, speil og gulv før de kan si seg fornøyd. De pusser og gnikker, sprayer og mopper. Rundt halsen til Høyland henger en nøkkel som gir tilgang til alle dorull- og papirholdere. Systematisk åpner ham dem, kontrollerer – og fyller på.

I fjor var bedriften de jobber i 50 år.

Vevde til ingen nytte

Sandnes Pro-Service er et resultat av at engasjerte foreldre til psykisk utviklingshemmede mente at barna levde altfor passive liv.

I begynnelsen var navnet Varatun Verksted. Første oppdrag i den nystartede pakkeavdelingen var å brette 40.000 lommestørklær og legge dem ned i 13.000 gaveesker. Kunden var Sandnes-bedriften Jonas Øglænd. Systue og mekanisk verksted var de neste avdelingene som kom på plass. Gunnar Søyland, den første sjefen, ville at de skulle produ-

Sandnes Pro-Service

- Blant landets ledende produksjons- og opplæringsbedrifter for mennesker med nedsatt arbeidsevne.
- I 2019 omsatte bedriften for drøyt 62 millioner kroner.
- Salgsinntekter fra egen produksjon: 27,5 millioner kroner.
- Driftstilskuddet fra staten omtrent like stort.
- Eierne, Sandnes og Gjesdal kommune, bidro med snaut åtte millioner kroner.
- Tilbyr:
- **Varig tilrettelagt arbeid (VTA):** Ordningen sørger for at mennesker, som av ulike grunner er uføre, har en arbeidsplass å gå til.
- Svein Ove Høyland, Ole Jørgen Vatnedal, Hege Østebø og Dag Veia Hølland har VTA-plasser i bedriften.
- **Arbeidsforberedende trening (AFT):** Arbeidsrettet tiltak for dem som er usikre på egne jobbmuligheter og som trenger oppfølging og trening for å komme i jobb eller utdanning.
- **AFT- Vilje Viser Vei:** Et lavterskel arbeidstreningstilbud for mennesker med psykiske helseutfordringer.
- Sandnes Pro-Service sysselsetter rundt 200 mennesker.

Han har travlere dager nå, etter koronaen. Fortsatt har ikke smitten funnet veien til lokalene på Hana.

– Maskinen er enkel å bruke, påstår Ole Jørgen Vatnedal.

sere skikkelige varer og tjenester. Varatun Verksted skulle være noe annet enn hva han hadde sett eksempler på ved andre institusjoner:

Beboere som vevde tepper – som så ble tatt ut på bakrommet og rekket opp igjen. Fillene ble vevd på nytt, så rekt opp igjen, så vevd på nytt ...

Varatun Verksted ble en suksess og foregangsbedrift. Når andre skulle etablere lignende bedrifter, brukte de samme modell.

I 1999 flyttet mesteparten av virksomheten inn i bygget på Hana.

Bedriften har snekkerverksted, utkjøring av frukt, pakkeavdeling, mekanisk verksted og systue.

Plogens mann

Lunsj, klokken er halv tolv.

Ole Jørgen Vatnedal har tatt av hørselsvernet og beskyttelsesbrillene. Glidelåsen i arbeidsjakken er trukket ørlite ned. Nå trenger han mat. Siden halv åtte i morges har han stått i verkstedhallen og frest hull i utallige stålrør. De ferdige produktene blir deler til Kvernlands ploger. Ordren er stor og vil ta lang tid å få ferdig. Vatnedal er en tålmodig mann, en gullgod egenskap når du skal drive nøyaktighetsarbeid. Samtidig snakker han ikke i store bokstaver, påstår at den gigantiske datamaskinen som freser ut i metall – CNC-maskinen – er enkel å bruke. Hvis noe skulle gå galt, kan han trykke på den røde alarmknappen.

22-åringen er relativt fersk i bedriften. Etter at han fullførte Gann videregående skole for to år siden, har verkstedet vært hans arbeidsplass. Flere klassekamerater er nå kolleger. Kjekke folk. Gode arbeidere.

– Trives?

– Enormt!

Enkelte uker, som denne, jobber han i fresen. Andre uker som sveiser. En produsent av oppbevaring av ski har satt ut hele produksjonen til Sandnes Pro-

Service. Vatnedal er en viktig brikke i puslespillet for å få stativene ferdig og sendt ut på markedet.

Fresing er kjekkest. Men sveising er tøffest – spesielt når gnistene står rundt ham.

Spilte hele natten, sov bort dagen

Ti minutter igjen av pausen. Arbeidskameraten John Skretting er i ferd med å gjøre seg klar. I ett år har han jobbet to til tre dager i uken på verkstedet. Før satt han hjemme i fire- fem år.

Tilværelsen gikk i å skru på pc-en, spille data-spill til langt på natt, legge seg og stå opp når kvelden kom.

– Å jobbe er bedre enn å være hjemme. Den sosiale biten betyr mye. Å sitte bak en dataskjermen hele tiden er ikke bra.

– Fem minutter igjen, sier Vatnedal.

– Sju, korrigerer Skretting.

På verkstedet høres allerede lyden av dunking, banking, fresing og sveising. Vatnedal tusler av gårde. På vei til maskinen gløtter han på en stabel med 256 stålstenger som skal ha hull i hver ende.

Vatnedal lar seg ikke stresse, vet at han ikke kan gjøre annet enn å ta to og to stenger, legge dem i maskinen, lukke døren og starte fresingen. Maskinen er god, men et klart hode må til for å sjekke at ikke metallstøv setter seg fast og skaper trøbbel.

Om noen timer skal han ta bussen hjem til Skaaria i Sandnes, kaste seg i stresslessen, vippe ryggen bakover og beina fram – og dyppe av.

Vatnedal ville ikke byttet med noen.

For hva er vel bedre enn følelsen av å hvile etter å ha gjort et ærlig dagsverk?

Kunstner og snekker

– Beklager at jeg bryter inn, men du må se. Er de ikke fantastiske?

Kantineansvarlig Torunn Aass har kommet til. Nå står hun i kantine og viser fram tre hvite, dekorerte kaffekrus. I sofaen sitter en 23-åring og smiler fra øre til øre.

Hege Østebø er enormt god til å tegne. Illustrasjonene på krusene er hennes verk. Ett av motivene likner henne: Blå øyne. Kort, stilig sveis. Underfundig flir.

Hun drar fram pc-en, viser flere fargerike, livlige kunstverk – inspirert av japanske tegneserier.

Interessen har hun hatt så lenge hun kan huske.

– Å skape er min passion!

Østebø gikk på design- og håndverkslinjen ved Godalen videregående skole. For tre år siden steg hun inn døren til Sandnes Pro-Service for første gang. Etter en periode i kantine, er hun én av rundt 30 personer som har fast arbeidsplass i treavdelingen. Akkurat nå jobber hun med å sage og frese ut håndtak til det som skal bli 1200 ølkasser i tre. Tidligere har hun også bidratt med å lage alle benkene i Sola turnhall, stativer til å henge opp turbinblader til jetmotorer, hønsehus, gjerdeklyvere, solide utebenker, postkassestativer og mye mer.

Østebø liker jobben, variasjonen, arbeidsmiljøet. Kollegene beskriver henne som nøyaktig, flink og arbeidsom. Avdelingen har selvfølgelig alt av maskiner som trengs for å skape i tre. Østebø kan ikke tillate seg å slurve.

– Det er bare én sag jeg ikke vil bruke. Den samme som læreren på ungdomsskolen nesten tømte tomme helt av med. Heldigvis fikk han sydd den på igjen. Opplevelsen satte spor, kan du si.

Tåpelig kutt

Østebø beskriver seg som både en sosial og privat person. Hun elsker å prate, men synes hun av og til sliter med å finne de rette ordene. Ordene blir like-

- Noen kunder er litt spesielle og vil ikke ha grønne epler. Andre vil ikke ha pære. Jeg sørger for at de får nøyaktig hva de ønsker, forklarer Dag Vea Hølland.

– Hun er kjempeflink, skryter sjefen. Hege Østebø har jobbet i Sandnes Pro-Service i rundt tre år. Først i kantinen, så i treavdelingen.

vel ikke vanskelige å hente fram når hun skal beskrive Sandnes kommunes forslag til kutt i støtten til arbeidsplassen hennes:

–Tåpelig! Mange av dem som jobber her har ikke så mye å gjøre i fritiden. Noen har fysiske begrensninger som gjør at de ikke kommer seg ut, og da er en jobb utrolig viktig. Andre trenger en plass til å møte mennesker. Hva skal de gjøre når alle andre er på skole og jobb – og de sitter hjemme uten noen å snakke med!? Det ville ikke vært noe kjekt for dem som faktisk trenger jobben mest. Å sitte hjemme hele tiden er ikke kjekt.

Også Østebø tenkte på jobben da hun og alle andre var permittert.

Kjipt og kjedelig?

Absolutt!

Men Hege utnyttet tiden til å snekre køyeseng med kontorpult under. Brukte kunnskap hun har lært på treavdelingen. Hadde hun ikke hatt jobb, ville hun tegnet og snekret, men også sløvet en god del, tror hun.

Hege Østebø har jobb. Oppdragene står i kø. Snart skal hun i gang med å lage 22 boder. Neste jul kan du se dem på Ruten i Sandnes.

Orden og system

Klokka tikker mot to. Om én time er arbeidsdagen over. Dag Veia Hølland hviler ikke av den grunn. 27-åringen ligger alltid i forkant, og er i full gang med å planlegge neste ukes leveranser. På fruktavdelingen kjører de vanligvis ut mellom 800 og 1000 kurver med bananer, epler, druer, mandariner og pærer til bedrifter på Nord-Jæren hver uke. Koronaen har ført til at flere jobber fra hjemmekontor, etter spørnelsen etter frukt har derfor gått ned 40 prosent.

I en stor hall med samleband, kurver i papp, hyl-ler og bord jobber Dag Veia Hølland konsentrert. For-

– Jeg har tegnet hele livet. Kunsten er å finne sin egen stil, sier Hege Østebø. Krusene er hennes verk.

an ham ligger en haug med klistrelapper med navn og adresser på bedrifter som venter på fruktkurv. Enkelte kunder vil ikke ha grønne epler, andre vil ikke ha bananer. Noen bedrifter vil ha kurv på sju kilo – de fleste nøyer seg med fem eller trekilosut-gavene. Hans jobb er å klistre rett navn på kurvene, slik at de kollegene som senere legger i frukten vet hva som skal oppi. Går han i surr, går alt i surr!

Men Veia Hølland roter ikke. Han har stålkontroll. I snart sju og et halvt år har han jobbet ved Sandnes Pro-Service. De dagene han ikke driver med nødvendig logistikk, er han sidemann på lastebilene som kjører ut godsakene.

Føler seg verdsatt

27-åringen gikk også på Gann videregående skole før han begynte i jobben. På skolen fikk han god arbeidstrening, noe som gjorde at overgangen til yrkeslivet ikke ble for stor.

Nøyaktighet og konsentrasjon er én ting, men ordensmannen i logistikk og transport vet at for å lykkes i arbeidslivet, må man også trives, ha over-

skudd og føle seg verdsatt. Han gruer aldri for å gå på jobb. Hver dag sykler han av gårde fra Sandved til Hana med tanker om at også denne dagen blir god.

Kolleger er blitt venner. Ole Jørgen Vatnedal, for eksempel, han på mekanisk – kjempetype!

– Hver tirsdag kveld møtes vi to i dramagruppen Teater egenart. Nå over vi inn forestillingen «Den lille prinsen», som vi skal vise i Lura bydelshus.

I tillegg spiller Veia Hølland i musikkgruppen Blandet drops. Instrumentene han trakterer spenner fra rytmegg til maracas.

Livet er godt. Mer enn godt.

Veia Hølland ler når han forteller om han morsomme kollegaen som utgir seg for å være sjefen.

Koser seg når han kan fortelle om turer i distriktet med lasterommet fylt opp av bugnende fruktkurver.

Får blanke øyne av å tenke på samholdet mellom han og sjåførene.

Blir stolt når han er innom kunder – og de sier «tusen takk» og «god frukt».

– Jeg håper jeg kan jobbe her lenge, men man vet aldri. Jeg trives så godt, altså!

I helgen skal han hvile. Kanskje ta en tur til Kvadrat, spille litt Playstation, gå en tur eller to. Å ha helg hele livet ville vært siste sort. Kontrastene – yte, så nyte – er oppskriften på lykken i livet. Under korona-permisjonen kom savnet etter sjåførene, kundene, han som alltid finner på tull og tøys. Jo, Veia Hølland taklet friperioden greit nok, for han visste at han snart var på plass igjen, på arbeidsplassen som betyr så mye.

Fri?

Alltid?

Nei, takk!

Hølland, Vatnedal, Østebø og Veia Hølland – gode arbeidere.

Og stolte folk.

Dagsrytmen henger på veggen i verkstedet.

– Vi har en stor heiagjeng der ute

En bølge av engasjement og omtenkksomhet slo over dem. Men Sandnes Pro-Service må fortsatt kutte kostnader.

– Folk mobiliserte og støttet oss enormt. Det er åpenbart at mange har et forhold til Sandnes Pro-Service og setter pris på jobben vi gjør, forteller administrerende direktør Jan Erik Jacobsen.

Han hadde selvsagt fått med seg Sandnes kommunes økonomiske situasjon, men ble likevel overrasket da rådmannen gikk inn for å kutte stillinger hos dem.

– Verdien for den enkelte som jobber her er enorm, og utgiften for kommunen relativt liten. De som ville blitt berørt er folk som strever seg opp hver dag, tross fysiske utfordringer – og kommer hit for å bidra og ha en meningsfylt hverdag.

– Hva lærte dere?

– Vi oppdaget hvor mange som heier på oss, så tror jeg politikerne kommer til å kvie seg veldig for å kutte stillinger hos oss i nærmeste framtid.

Konkurrerer mot roboter

Ernst Bjørnøy har jobbet i Sandnes Pro-Service i 23 år. Til jul gikk administrasjonssjefen av med pensjon. Han kan ikke huske tilsvarende forslag til kutt som det som dukket opp i juni.

Men i fremtiden venter flere utfordringer.

– For oss som trenger gjentakende og enkle oppgaver, er digitalisering og roboter en utfordring. Men vi prøver å være løsningsorienterte. Gjennom 50 år har vi bygget opp kompetanse om hvordan vi tilrettelegger og gjør jobben. I ulike tider ser våre eiere og Nav ulikt på dette, men vi må fortsette å ha kontroll på kostnadene. Vi driver med attføring, men er også en produksjonsbedrift. Sandnes Pro-Service er helt avhengig av å ha folk i arbeid og tilknytning til næringslivet.

Bjørnøy er også opptatt av å ha økonomi til investeringer slik at bedriften holder tritt med teknologi og kompetanse.

– Vi lærer folk å jobbe, og for dem som etter planen skal ut i vanlig arbeidsliv, må ikke overgangen være for stor.

Viktig for byen

Ordfører Stanley Wirak og andre politikere ville ikke kutte stillinger.

At de reddet arbeidsplassene ved å kutte i egen lønn, ga et sterkt signal om hvor viktig de synes Sandnes Pro-Service er.

– Så er det slik at alle må være med å se på kost-

nader, også Sandnes Pro-Service. I år må de få ned kostnadene med 400.000 kroner – uten å redusere arbeidsplasser. Egentlig burde vi økt antall arbeidsplasser, men slik økonomien i kommunen er nå, må vi fordele pengene så godt vi kan, sier Stanley Wirak.

De siste 10–15 årene har han fulgt bedriften tett.

– Alternativet for mange er å ikke ha noe å gjøre, og vi vet hvordan dagene da kan bli. For menneskene som jobber der er Sandnes Pro-Service viktig. Samtidig er bedriften viktig for innbyggerne i Sandnes kommune. Vi som befolkning bryr oss. Derfor skal vi opprettholde og videreutvikle Sandnes Pro-Service, men bedriften må selvfølgelig alltid være på hugget og konkurransedyktig innen sine områder.